

EXPUNERE DE MOTIVE

Membră a Organizației Națiunilor Unite din anul 1955 și a Consiliului Europei din anul 1993, România este parte la un număr de tratate internaționale având ca obiect prevenirea torturii, tratamentelor crude, inumane sau degradante. Articolul 5 al Declarației universale a drepturilor omului, articolul 7 al Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice și articolul 3 al Convenției europene a drepturilor omului prevăd că nimeni nu va fi supus la tortură și nici la pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante. Prevederi asemănătoare cuprind Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (la care România a aderat prin Legea nr. 19/1990, publicată în „Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 112 din 10 octombrie 1990), respectiv Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (ratificată de România prin Legea nr. 80 din 30 septembrie 1994, publicată în “Monitorul Oficial” nr. 285 din 7 octombrie 1994).

La data de 24 septembrie 2003, România a semnat de asemenea Protocolul opțional la Convenția pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (Protocolul a fost adoptat la 18 decembrie 2002 în cadrul celei de-a cincizeci și șaptea sesiuni a Adunării Generale a Națiunilor Unite și a intrat în vigoare la 22 iunie 2006).

Ulterior anului 1990, situația din instituțiile medico-sociale pentru persoanele cu dizabilități mintale, respectiv din penitenciare și centrele de reținere și arestare preventivă a cunoscut o anumită ameliorare. Cu toate acestea, însă, tratamentul aplicat persoanelor aflate în aceste instituții se impune îmbunătățit în mod substanțial. Această necesitate rezultă inclusiv din constatările multianuale ale instituțiilor guvernamentale și non-guvernamentale internaționale sau din România care au ca scop monitorizarea și evaluarea situației din aceste instituții. Un exemplu concludent îl constituie, în acest sens, Rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) privind vizitele făcute în România în anii 1995, 1999, 2001, 2006 și 2010.

Experiența de la nivelul sistemului de instituții amintit a evidențiat și evidențiază de asemenea necesitatea punerii la punct a unui mecanism intern independent apt să monitorizeze situația din aceste instituții, precum și să inițieze, elaboreze și propună strategii, politici publice și norme de reglementare în acest domeniu. În exercitarea atribuțiilor de autoritate de reglementare la nivel național în materia prevenirii torturii

și a relexor tratamente, mecanismul național de prevenire va urmări de asemenea compatibilitatea legislației naționale cu reglementările similare de la nivelul ONU și cu cele comunitare. În acest sens se vor impune amendamente la reglementările actuale în special cu privire la instituțiile medico-sociale pentru persoanele cu dizabilități mintale, dar și cu privire la instituțiile penitenciare, de reținere și arestare preventivă. În prezent, asemenea atribuții, mai ales de control, sunt stabilite – destul de lacunar și prea puțin coerent – în responsabilitatea Inspecției sociale (cu privire la instituțiile medico-sociale pentru persoanele cu dizabilități mintale), respectiv a Administrației Naționale a Penitenciarelor și Inspectoratului General al Poliției (în domeniul penitenciarelor, respectiv al centrelor de reținere și arestare preventivă). Deficiențele de ordin legislativ și de funcționare instituțională sunt dublate în cazul acestor autorități de un grad de independență în mod evident insuficient raportat în special la atribuțiile de control care le revin. Astfel, acestea se află în situația exercitării actului de control și de evaluare cu privire la implementarea și respectarea prevederilor legale în domenii aflate fie sub autoritatea și responsabilitatea propriei fie sub autoritatea și responsabilitatea ministerelor cărora ele însele le sunt sobordonate (Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse, respectiv Ministerul Justiției și Ministerul Internelor și Reformei Administrative).

Înființarea Consiliului Național pentru Prevenirea și Combaterea Torturii, pe care o propunem prin prezentul Proiect de Lege, constituie de asemenea o cerință expresă cuprinsă în Protocolul opțional la Convenția pentru prevenirea torturii (Partea a V-a a Protocolului Opțional). Potrivit prevederilor Protocolului, una dintre atribuțiile mecanismului național de prevenire este de a menține legătura cu Subcomitetul ONU de Prevenire a Torturii și de a-i trimite acestuia informații. Protocolul Opțional stabilește că Statele-Părți vor asigura un grad corespunzător de independență instituțională în organizarea și funcționarea mecanismului național pentru prevenirea torturii. În elaborarea prezentului Proiect de Lege au fost avute în vedere cerințele Protocolului Opțional cu privire la independența instituțională a mecanismului național de prevenire, precum și celelalte principii și reguli cuprinse în Protocolul Opțional referitoare la înființarea și funcționarea mecanismelor naționale independente de prevenire.

Documentul ONU (articolul 4, paragraful 2) stabilește că privarea de libertate înseamnă orice formă de detenție sau închisoare, sau plasarea unei persoane într-un mediu public sau privat de reținere din care nu îi este permis să plece după voia sa, prin ordinul oricărei autorități judiciare, administrative sau de altă natură. În considerarea acestei prevederi, competențele mecanismului național independent pentru prevenirea torturii urmează să vizeze atât domeniul activității instituțiilor

penitenciare, de reținere și arestare preventivă, cât și pe cel al activității din cadrul instituțiilor medico-sociale pentru persoanele cu dizabilități mintale, publice și private.

Încă din anul 2009, din momentul adoptării Legii nr. 109 din 14 aprilie 2009 pentru ratificarea Protocolului opțional, adoptat la New York la 18 decembrie 2002, la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984, publicată în Monitorul Oficial nr. 300 din 7 mai 2009, termenul pentru înființarea și funcționarea mecanismului a fost stabilit pentru 14 iulie 2012. Pe lângă faptul că statul român a depășit acest termen a mai cerut suplimentarea acestui termen cu trei ani pentru a îndeplini această datorie, în loc de termenul uzual de doi ani. Comisia împotriva Torturii (CAT) a ONU a acceptat ca nou termen luna noiembrie 2014, iar Mecanismul Național ar trebui să funcționeze până la această dată.

În același timp, nu trebuie uitat faptul că statul roman ocupă locul al treilea în clasamentul privind numărul mare de plângeri depuse la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. România a pierdut peste 600.000 de euro în urma proceselor la CEDO prin care unii deținuți s-au plâns de condițiile improprii de detenție. Numai anul trecut suma platită de statul român s-a ridicat la aproape 120 000 de euro pentru rele tratamente și condițiile improprii din spațiile privative de libertate.

Cunoaștem faptul că, în prezent, un comitet de lucru interministerial a lucrat la elaborarea unui proiect de lege pentru înființarea Consiliului Național pentru Prevenirea și Combaterea Torturii. În acest proiect, mecanismul este inclus printre responsabilitățile Avocatului Poporului, ceea ce nu îi asigură independența prevăzută în Protocolul opțional la Convenția pentru prevenirea torturii (Partea a V-a a Protocolului Opțional).

Față de cele de mai sus, înaintăm Parlamentului spre dezbatere și aprobare Proiectul de Lege privind înființarea Consiliului Național pentru Prevenirea și Combaterea Torturii.

Propunere legislativă privind înființarea Consiliului Național pentru Prevenirea
și Combaterea Torturii

Januel Butnaru
SAGHIAN GHEORGHE
LÁSZLÓ ATTILA
Pataki Csaba
Nepi Alexandru
MARKÓ BÉLA
VERESDÓ ATTILA
Támás Barna
Klári László

Inițiatori:
Biro Rozalia
Bădălu Nicolae
Tătaru Nelu
Hașotti Puiu
Butnaru Florin
Lazăr Sorin
Nicolae Vlad Popa
Iovescu Ioan
Pavel Marian